

בר-דורבן פעוט *Consolida pusilla* פורח במרומי החרמון (מאי 2018)

כתבה: ערגה אלוני

בר-דורבן פעוט *Consolida pusilla* (נוריתיים) הוא צמח חד-שנתי נמוך נדיר ביותר הגדל ברום החרמון סמוך למצפה שלגים בגובה 2200 מטר' במדרון אבנוני במפנה מזרחי. שם הוא יוצר כתמים ורודים סגולים בין הסלעים. בשל יפי הפרח ונדירותו, הפך **בר דורבן פעוט** להיות משאת נפשם של חובבי צמחי החרמון. הצמח נמוך, גובהו 5-7 ס"מ, גבעוליו דקים נוקשים ושעירים, שרועים או נטויים מטה. צבעם ירוק אפור והם שעירים. השערות זעירות, זקופות ומעטרות גם את יתר חלקי הצמח. העלים קטנים, פשוטים ומוארכים. אורכם כ-1 ס"מ, רוחבם כ-2-3 מ"מ, בעלי שפה תמימה, ערוכים על הגבעול בסידור מסורג. הפטוטרת קצרה ביותר ונראה כאילו העלה יושב. הוא צר במקום חיבורו לגבעול, מתרחב לקראת הקצה, ומסתיים בזיף קצר ביותר. משטח העלה שעיר גם בגבו וגם בצדו התחתון.

בר-דורבן פעוט. צילמה: ערנה אלוני ©
כתם פריחה ומראה הצמח מקרוב
להגדלה - לחצו על התמונות

הפרח ורוד סגול, דו מיני, בלתי נכון ובעל דורבן, גודלו כ-1.5 ס"מ. הגביע כותרתי. 5 עלי הכותרת מחודדים, מאוחים בבסיסם ואינם שווים בגודלם. שלושת העלים המרכזיים הפונים מעלה, ארוכים ורחבים מהשאר. בסיס עלה הכותרת המרכזי התארך אחורנית, ומהווה צופן גלילי דק ושעיר שאורכו כאורך העלה. בצופן מרוכז צוף. שני עלי הכותרת התחתונים פונים מטה. קבוצה נוספת של עלי עטיף בצבע לבן, מצויה במרכז הפרח. אלה מאוחים לצורת גליל זקוף הפתוח בחזיתו. בסיס הגליל מעורה במרכז הגביע וחלקו הזקוף מסתיים בשיניים קצרות. פסים צהובים אנכיים מקשטים את חזיתו שהיא הכניסה ללוע הפרח. הפסים כנראה מסמנים לחרקים את נתיב הכניסה לצופן.

בר דורבן פעוט

בר- דורבן פעוט. צילמה: ערגה אלוני ©
מבנה הפרח, שימו לב לדורבן.
להגדלה - לחצו על התמונות

אבקנים רבים חבויים בגליל הפרח ומקובצים מתחת לעלי. זיריהם לבנים-ורודים, אורכם שונה. המאבקים מוארכים ועמדתם אנכית. שתי הלשכות נפתחות בעת הבשלת השלב הזכרי ומפזרות גרגירי אבקה רבים שמתפזרים סביב. השחלה עילית, שעירה, עשויה מעלה שחלה אחד; עמוד העלי קצר. האבקת הפרח מבוצעת ע"י חרקים הנמשכים לאבקה ולצוף המרוכז בצופן. לאחר ההאבקה והפריית הביציות, מתפתל עוקץ הפרח כלפי מטה, השחלה תופחת ומתפתח פרי. הפרי מפוחית שעירה, בבשלותה אורכה של 1.5 ס"מ ורוחבה כחצי ס"מ. בתוכה מצויים מספר זרעים בודדים. הזרעים קטנים בעלי קליפה המצוידת בקשקשים בולטים המסודרים במעגלים סביב הזרע. הפרי נפתח בתפר אחד ובתוכה מספר זרעים קטנים.

כתמי הפריחה של **בר-דורבן פעוט** בין האבנים במרומי החרמון מושכים תשומת לב רבה. בדיקת הפרחים הראתה שבין הפרטים הוורודים-סגולים, מצויים פרטים יותר כהים וגם כאלה שצבע הכותרת שלהם לבן או ורוד תכול.

בר-דורבן פעוט. צילמה: ערנה אלוני ©
 מימין - שלושה עלי גביע פונים מעלה ושניים מטה. במרכז קבוצת עלים שיצרה מבנה גלילי בו חבויים אברי המין; במרכז - האבקנים; משמאל - פרי
 מפוחית שעירה
להגדלה - לחצו על התמונות

הלקט של בר-דורבן פעוט. צילם: שמעון כהן-סיוון ©
 בתמונה משמאל - זרעים בפרי

הצמח תואר ע"י Zool בוינה בשנת 1909 וע"י ג'ורג' אדוארד פוסט בלבנון שהגדירה כמין של **דורבנית**. זיהוי מאוחר יותר קבע שזו אינה **דורבנית** כי אם **בר-דורבן**. שמו המדעי הנרדף הוא *Consolida pygmaea*. בסוף שנות ה-70 ותחילת שנות ה-80, הצמח נמצא שוב בחרמון הגבוה והוא מופיע עם תיאור קצר במגדיר צמחי החרמון. בשנים האחרונות הוא נצפה בתדירות כמעט בכל שנה.

ספרות:

שמידע א ולבנה מ 1981 מגדיר לצמחי החרמון. משרד החינוך והתרבות, אגף הנוער, ירושלים.

צמחיית ישראל ברשת www.flora.org.il

Zool, K. 1909: bot. Ges. Wien 4(5): 9

The Plant List: www.theplantlist.org

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2018 בר-דורבן פעוט *Consolida pusilla* פורח במרומי החרמון (מאי
2018), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 5.
[/https://www.kalanit.org.il/consolida-pusilla-5-18](https://www.kalanit.org.il/consolida-pusilla-5-18)